אי דליכא לאישתלומי מיניה ליעכב תורא בזוזיה [א]דאמרי אינשי מן מרי רשותיך פארי אפרע לא צריכא דאיכא לאישתלומי מיניה רב אמר הרי זה מקח טעות בתר רובא אזלינן ורובא לרדיא זבני ושמואל אמר לך כי אזלינן בתר רובא [א]באיסורא [ב][ב]בממונא לא: (סימן אשה ועבד שור שורין ופירות): מיתיבי [ג]האשה שנתאלמנה או נתגרשה והיא אומרת בתולה נישאתי והוא אומר לא כי אלא אלמנה נשאתיך [ג]אם יש עדים שיצאה בהינומא וראשה פרוע כתובתה מאתים טעמא דאיכא עדים הא ליכא עדים לא ואמאי לימא הלך אחר רוב הנשים ורוב נשים בתולות נישאות [ד]אמר רבינא משום דאיכא למימר רוב נשים בתולות נישאות ומיעוט אלמנות וכל הנישאת בתולה יש לה קול וזו הואיל ואין לה קול איתרע לה רובא אי כל הנישאות בתולות יש להן קול כי איכא עדים מאי הוי מדלית לה קול סהדי שקרי נינהו אלא רוב הנישאות בתולות יש להן קול וזו הואיל ואין לה קול איתרע לה רובא ת"ש [ד][ה]המוכר עבד לחברו ונמצא גנב או קוביוסטוס הגיעו [ה]לסטים מזויין או מוכתב למלכות אומר לו הרי שלך לפניך רישא מאי

אי דליכא. מעות מצויות למוכר לאישתלומי לוקח מיניה דמוכר אמאי אמר רב הרי זה מקח טעות ויחזיר השור ליעכב תורא עצמו בזוזי: **דאמרי אינשי כו'.** מקרא נפקא לן בפ"ק דבבא קמא (דף ט.) דאמר רב הונא או כסף ישלם או מיטב שדהו ואותיביה רב נחמן לרב הונא ישיב[ו] לרבות שוה כסף ומשני הב"ע בדלית ליה מעות מצויות דלית ליה פשיטא מהו דתימא אמרינן זיל טרח וזבין ואייתי ליה קמ"ל: **רשותך.** האיש אשר אתה נושה בו: **פארי.** סובין בשוויהן: **לא צריכא דאיכא.** מעות מצויות למוכר לאישתלומי לוקח מיניה. פירש ר"ח דשמעינן מינה דהיכא דאית ליה מעות ללוה לא יכול לדחויי למלוה לאפרועי משאר נכסים דבעו שומא אלא זוזי הוא דפרע ליה ולא דמי למאן דלית ליה זוזי דשיימי ליה בי דינא מנכסיה ויש מי שאומר היכא דאיתנהו לזוזי דמי זה השור בעינייהו וצריכא עיון כן פר"ח ולא נהירא לי האי לישנא בתרא כלל דמה לי הני מה לי אחריני כדפרישית מילתיה דרב הונא דלא אמרינן ישיב לרבות שוה כסף אלא היכא דלית ליה זוזי: **ורובא.** דשוורים לרדיא זבני: **באיסורא.** כגון תשע חנויות מוכרות בשר שחוטה והאחת מוכרת בשר נבילה דאמרינן בנמצא הלך אחר הרוב[ו]: **לא אזלינן בתר רובא.** אלא אחר המוחזק אם יש לו שום טענה: **האשה שנתארמלה.** וטוענת אבדתי כתובתי א"נ במקום שאין כותבין כתובה כדמפרש בכתובות[ז]: **בתולה נישאתי.** ויש לי מאתים: **אלמנה נשאתיך.** ואין לך אלא מנה: **שיצאה.** מבית אביה לבית בעלה כשנכנסה לחופה: **בהינומא.** קלתא דמנמנמא ביה כלתא או ראשה פרוע בשוק בשעת כניסה לחופה שכן דרך הנישאות בתולות: **כתובתה מאתים.** ואע"פ שאין לה עדים מעידים על בתוליה ואין יודעין אם נישאת בתולה או בעולה: [א] **כתובתה מנה.** דהמוציא מחבירו עליו הראיה: **ורוב נשים.** שבעולם שנישאות לבעל בתולות הן. אלא ודאי בממונא לא אזלינן בתר רובא אלא אחר המוחזק כשמואל וקשיא לרב: **ומיעוט אלמנות.** וזו איכא למימר דמן המיעוט היא הואיל ואין לה קול כדמפרש ואזיל: **כי איכא עדים.** שיצאה בהינומא מאי הוי מאחר שכן עצמן אין יודעין אם ניסת בתולה או אלמנה נמצא דאין כאן קול כלל: **סהדי שקרי.** ולא ראוה יוצאת בהינומא: **יש לה קול.** מתוך שיש שמחה בנישואי בתולה נזכרים בה בני אדם: **איתרע לה רובא.** דבתולות נישאות דרובן יש להן קול מכחיש כמו של אותו רוב וכיון דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי המוציא מחבירו עליו הראיה: **נמצא שהיה גנב.** קודם לכן גונב ממון: **קוביוסטוס.** גונב נפשות: **הגיעו.** ללוקח ואין כאן מקח טעות: **לסטים מזויין.** הורג נפשות וסופו ליהרג: **או מוכתב למלכות.** ליהרג: **הרי שלך לפניך.** דגברא קטילא זבין ליה: רישא

אי דליכא לאישתלומי מיניה. אומר ר"י דשפיר גרס אי דליתנהו להנהו זוזי ומה שהקשה ר"ש מההיא דבבא קמא (דף ט.) לאו פירכא היא דמצינא למימר דקיימא לן כרב פפא וכרב הונא בריה דרב יהושע דאית להו התם (דף ז:) דכל מילי מיטב הוא אפילו אית ליה זוזי יהיב ליה אפי' סובין ואע"ג דבע"ח אי אית ליה זוזי לא מצי מסלק ליה בשאר מילי כדאמר בהכותב (כתובות דף פו. ושם) דאמר האי מאן דאית ליה ארעא וזוזי ויש עליו כתובת אשה ובעל חוב לבעל חוב מסלק בזוזי ולאיתתא בארעא כו' וקאמר נמי התם ודאי דאמריתו משמיה דרב נחמן האי מאן דמסיק זוזי בחבריה ואית ליה ארעא ולית ליה זוזי דא"ל זיל וטרח וזבין ואייתי זוזי א"ל ההוא תולה מעותיו בעכו"ם הוה והוא עשה שלא כהוגן לפיכך עושין לו שלא כהוגן משמע כשיש לו זוזי צריך ליתן לו זוזי ונוכל לחלק בין לוקח דהכא לבע"ח דהתם אדעתא דפרע ליה זוזי אוזפיה אבל לוקח דהכא דהוי טעות לא משלם ליה זוזי כי ליתנהו להנהו זוזי אפילו אית ליה זוזי אחריני דכשהוציא אותן מעות הוי כמו מזיק מעות של חבירו והוי דינו כנזקים וה"ר חיים כ"ץ זצ"ל פירש דאפילו בע"ח אע"ג דאית ליה זוזי לא משלם ליה אלא מה שירצה דכל מילי מיטב הוא דלא עדיף מנזקין דהא נזקין מדאורייתא מעידית מה שאין כן בבע"ח והא דהכותב ה"פ ההוא תולה מעותיו בעכו"ם הוה פירוש מעיקרא כשאלו ממנו אמר שכל נכסיו של עכו"ם הן הקרקע הן דברים אחרים ועכשיו אומר שקרקע זו שלו והלכך לפי שעשה שלא כהוגן אומרים לו שימכרנה שמא אינה שלו אלא של אחר ורוצה לפטור עצמו בממון אחרים לכך אומרים לו כיון שאתה אומר שהיא שלך מכור אותה והכא מעות והא דאמר התם לבע"ח מסלק בזוזי התם ודאי מאחר שיש לו זוזי מוטב שיתן זוזי לבע"ח מלאשה כדמסיק התם יותר משהאיש רוצה לישא כו' והכא אי איתנהו להנהו זוזי צריך להחזירם כיון שהוא מקח טעות ולא דמי להלואה דהלואה להוצאה ניתנה ומרגלא בפומיה דר"ת דג' דינים יש בבע"ח אי אית ליה זוזי לא מצי מסלק ליה אלא בזוזי ואי לית ליה לא אמרינן ליה טרח ואייתי זוזי אבל בנזקים אפילו אית ליה מצי לסלוקי במאי דבעי דכל מילי מיטב הוא כרב פפא וכרב הונא בריה דרב יהושע ובפועל אפילו לית ליה זוזי א"ל זיל טרח ואייתי זוזי דתנן בהבית והעלייה (ב"מ דף קיח.) השוכר את הפועל לעשות עמו בתבן ובקש וא"ל טול מה שעשית בשכרך אין שומעין לו ואפילו לית ליה זוזי דהא אמר בגמרא דאיצטריך לאשמועינן דלא נימא ממרי רשותך פארי אפרע והיינו היכא דלית ליה זוזי דבעל חוב אי אית ליה זוזי לא מצי לסלוקי בשאר מילי כדאיתא בהכותב. רבינו תם:

ואמאי לימא הלך אחר רוב נשים כו'. וא"ת נימא דנאמן במיגו דאי בעי אמר פרעתי ועל כרחך בדליכא כתובה איירי דאי איכא כתובה ניחזי מאי דכתב בה וי"ל דאליבא דרב קיימי דאמר בשילהי הכותב (כתובות דף פט. ושם) דגט גובה עיקר כתובה גובה תוספת: **וזו** הואיל ואין לה קול איתרע לה רובא. ואם תאמר דתנן בפרק ב' דכתובות (דף כח. ושם) אלו נאמנין להעיד בגדלן מה שראו בקטנן וזכורני בפלונית שיצאה בהינומא וראשה פרוע ואמר בגמרא מאי טעמא כיון דרוב נשים בתולות נשאות גלויי מילתא בעלמא הוא והשתא לרב היכי דמי אי דאית לה קול למה לי עדים כדפריך הכא ואי דלית לה קול אמאי הוי גלויי מילתא בעלמא הא איתרע לה רובא כדאמר הכא והיכי מפקי ממונא בקטן וגדול שעמו וליכא למימר דבהך עדים קטן וגדול שעמו הוי הקול דהא פריך הכא מדליכא קלא הני סהדי שקרי נינהו ולא אמר דהנך סהדי היינו הקול ולשמואל דלא אזיל בתר רובא אתי שפיר דאע"ג דליכא רוב גמור אכתי צריך לגלויי מילתא ויש לומר דאע"ג דאיתרע לה רובא מכל מקום רובא דרוב נשים בתולות נישאות עדיף מרוב הנישאת בתולה יש לה קול וסגי בגלויי מילתא בעלמא:

קוביוסטוס. פרש"י בכל מקום גונב נפשות והכא לא משמע הכי דמסיק דכולהו הכי איתנהו אטו כולהו גונבי נפשות נינהו ומיהו בפ"ק דבכורות (דף ה. ושם) אין להקשות לפירושו דאמרינן גבי שקלים שאל קונטרקוס את רבן יוחנן בן זכאי משה רבכם גנב היה או קוביוסטוס היה או שאינו בקי בחשבונות היה דכיון שהשקלים היו כנגד ישראל קורא אותו כאילו גונב נפשות ונראה כפר"ח דמפרש קוביוסטוס משחק בקוביא והא דאמר בפרק גיד הנשה (חולין דף צא:) דאמר ליה יעקב למלאך וכי גנב אתה או קוביוסטוס אתה שאתה מתיירא מן השחר יש ליישב נמי לפירוש רבינו חננאל דלפי שחייב לכמה בני אדם ואין לו מה לשלם מתיירא פן יתבעוהו: **לסטים** מזוין או מוכתב למלכות אומר לו הרי שלך לפניך. מכאן קשה לפ"ה שפירש בפרק אע"פ (כתובות דף נח. ושם) גבי הא דפריך אלא מעתה עבד כהן שלקחו מישראל לא יאכל בתרומה משום סימפון ומשני סימפון בעבדים ליכא דאי מאכלאי הא קא חזי ליה ואי מגוואי מאי איכפת ליה למלאכה קא בעי ליה כו' מאי אמרת ליסטים מזוין או מוכתב למלכות הנהו קלא אית להו פי' וסבר וקיבל ואי אפשר לומר כן דבהדיא אמר הכא דהוה מקח טעות ומפרש התם ר"ת דהנהו קלא אית

עין משפט
נר מצוה

ד א מיי' פ"ח מהל' מאכלות אסורות הל' יא ופי"ח מהל' סנהדרין הל' א סמג עשין נח ולאוין קמא טוש"ע ח"מ סי' יח סעיף א בהג"ה וטוש"ע י"ד סי' קי סעי' ג:

ה ב מיי' פט"ו מהל' מכירה הל' ה סמג לאוין קפה טוש"ע ח"מ סי' רלב סעיף כג:

ו ג מיי' פט"ו מהל' אישות הל' כה סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' צו סעיף טו:

ז ד ה מיי' פט"ו מהל' מכירה הל' יג ועיין בהשגות ובמגיד משנה סמג לאוין קפה טוש"ע ח"מ סי' רלב סעיף יג:

* * *

רבינו גרשום

אי דליכא לאשתלומי מיניה. שאין למוכר שור אחר שראוי לרדיא והדמים כבר הוציאם. מאי טעמא דרב דאמר מקח טעות וחוזר מוטב ליה למשקליה לתורא מידיה דהרא בזוזיה דאמרי אינשי ממרי רשותך וכו'. לא צריכי דאיכא לאשתלומי מיניה. ובהא פליגי. רב דאמר הרי זה מקח טעות משום דבתר רוב אזלינן דרובא דעלמא לרדיא זבני וצריך למטרח מוכר שימכור שור זה וליקח שור לרדיא ויתן ללוקח. ושמואל אמר הואיל דהאי גברא זבן להכי ולהכי ואייקר בשרא וקם ברדיא מצי למימר ליה מוכר לשחיטה מכרתיו לך דכי אזלינן בתר רובא לענין איסורא. כגון תשע חנויות מוכרות בשר שחוטה ואחת מוכרת בשר נבילה דהוה ליה קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי כלומר כיון דאותה חנות נבילה קבוע ביני הני אידך חנויות המוכרות בשר שחוטה חשבינן שכל חצי החנויות מוכרות בשר נבילה ואסור. ובנמצא הלך אחר הרוב דכל דפריש מרובא פריש אבל גבי ממונא לא אזלינן בתר רובא ואמטול הכי אם רוצה לוקח להוציא מן המוכר יביא ראיה דלרדיא זבין: היא אומרת. אם נתגרשה: בתולה נישאתי. ויש לי כתובה מאתים: והוא. הבעל: אומ' אלמנה נשאתיך. ואין לך כתובה אלא מנה. ואם נתארמלה טעני לה הכי יורשי הבעל כדמפרש במסי' כתובות א) קרתא דמנמנמא ביה כלתא. שהיו עושין לכלה כעין יריעה סביב לה ותמן מנמנמא: וראשה פרוע. שהיו שערותיה נראין מתחת הצעיף שלה הפרוש על ראשה שכן נוהגין לבתולה. טעמא דאיכא עדים דבתולה נשאת משום הכי כתובתה מאתים הא ליכא עדים לא אם איתא דאזלינן בתר רובא דממונא אמאי אזלינן הכא בתר עדים. לימא הלך אחר רוב נשים ורוב נשים בתולות נישאות. אלא ש"מ דלא אזלינן בתר רובא בממונא וקשיא לרב: אמר רבינא. לעולם אזלי' בתר רובא דממונא והכא מאי טעמא לא משום דאיכא למימר כו' וזו הואיל ואין לה קול. איכא למימר מן המיעוט היא ואתרע לה רובא ומשום הכי אזלינן בתר עדים אבל בעלמא אזלינן בתר רובא: ומקשינן אי כל הנישאות יש להן קול. כי איכא עדים שיצאת בהינומא מאי הוי והאיכא למימר מדלית לה קול האי דאשתכח סהדי שקרי נינהו וסהדותא דשיקרא הוא דמסהדי על הא דיצאה בהינומא. דהואיל דאין לה קול מעולם לא כן היה. ואמאי אזלינן בתר עדים. וכתובתה מאתים. אלא הכי רוב הנישאות בתולות יש להן קול ומיעוט אין לה קול וזו הואיל ואין לה קול איתרע ליה רובא משום הכי אזלינן בתר עדים דאיכא למימר דהא ודאי מן המיעוט היא ומשום הכי לא אזלינן בתר רובא דאיכא למימר כדמפרש אבל בעלמא ודאי אזלינן בתר רובא: גנב. שהוא גונב ממון: קוביוסטוס. גונב נפשות: הגיעו. ללוקח דלא מצי למיהדר ביה: לסטים מזויין. הורג נפשות: מוכתב למלכות. חייב מיתה: רישא

א) חסר כאן וצ"ל אם יש עדים שיצאה בהינומא, מפורש בכתובות קרתא וכו'. ב) נ"ל מעולם לא יצאת בהינומא בעת נישואין.

מסורת הש"ס

א) ב"ק דף מו: ב"מ דף קיח., ב) [ב"ק ט: ועי' תוס' שם ד"ה קמ"ל], ג) כתובות טז., ד) [שם טז.], ה) [קדושין יא. כתובות נח: תוספ' פ"ד], ו) [פסחים ט:], ז) [נדה יח.], ח) [דף טז:].

* * *

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה כתובתה מאתים וכו' בעולה הס"ד ואח"כ מ"ה הא ליכא עדים כתובתה מנה:

* * *

מוסף רש"י

מן מרי רשותיך. מבעל חובך. פארי אפרע. אפילו נותן לך סובין קבלם (ב"מ קיח.). בממונא לא. לא אמרינן בתר רובא זיל ולתריה קנאו והוי טעות, אלא אמר המוציא מחברו עליו הראיה ויכול לומר לשחיטה מכרתיו לך (ב"ק מו:). האשה שנתארמלה או נתגרשה. ותובעת כתובתה (כתובות טו:). והוא אומר לא כי. כשנתגרשה קאי, ולאלמנה היורשין אומרים לה אלמנה נשאך אבינו, ואין לך אלא מנה, ושטר הכתובה אבד (שם). אם יש עדים. על בתוליה שיצאת מבית אביה לבית בעלה בהינומא (שם). וראשה פרוע. אינטרייליי"ה, שערה על כתפה, כך היו נוהגין להוציא את הבתולות מבית אביהן לבית החתונה (שם). וכל הנישאת בתולה יש לה קול. והכרוז יודעים שיצאה בהינומא (שם טז:). וזו הואיל ואין לה קול. שאין מעיד עליה שיצאה בהינומא (שם טז:). כי איכא עדים מאי הוי. כיון דחזקה דיש לה קול הרבה היו יודעין (שם). הגיעו. הרי הוא שלו, דהפסד עבד גנב הוא לו (קדושין יא. וכעי"ז כתובות נח:).